

Adam Bodnar

II.510.532.2017.MH

Trybunał Konstytucyjny

sygn. akt K 8/17

Pismo procesowe

W nawiązaniu do pisma z dnia 6 lipca 2017 r., w którym zgłosiłem udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie z wniosku Prokuratora Generalnego (sygn. akt K 8/17), uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko w przedmiocie tego wniosku:

- 1) w zakresie pkt. 1 *petitum* wniosku wydanie orzeczenia jest zbędne, zaś postępowanie podlega umorzeniu, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym¹;
- 2) w zakresie pkt. 2 *petitum* wniosku wydanie orzeczenia jest zbędne, zaś postępowanie podlega umorzeniu, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym;
- 3) w zakresie pkt. 3 *petitum* wniosku wydanie orzeczenia jest niedopuszczalne, zaś postępowanie podlega umorzeniu, na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Uzasadnienie

Analiza problematyki wskazanej we wniosku Prokuratora Generalnego (dalej: Skarżący) z dnia 8 czerwca 2016 r., któremu został nadany bieg pod sygn. akt K 8/17, skłoniła Rzecznika Praw Obywatelskich do przystąpienia do postępowania w tejże sprawie.

¹ Dz. U. poz. 2072.

Zarzuty odnoszą się do szeregu przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego² (dalej: k.p.k.) dotyczących instytucji kasacji. Skarżący wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 523 § 3 k.p.k. (pkt 1 *petitum*), art. 521 § 1 k.p.k. (pkt 2 *petitum*) oraz art. 529 k.p.k. (pkt 3 *petitum*) z art. 139 zd. 1 w zw. z art. 7 i art. 10 Konstytucji RP.

1. Zarzut dotyczący art. 523 § 3 k.p.k.

Zaskarżony przepis ma następujące brzmienie: „Kasację na niekorzyść można wnieść jedynie w razie uniewinnienia oskarżonego albo umorzenia postępowania.”

Obecne brzmienie tego przepisu zostało mu nadane ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw³ i obowiązuje od dnia 15 kwietnia 2016 r. Zgodnie z nim, przesłanką wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego jest uniewinnienie go lub umorzenie postępowania, przy czym nie ma znaczenia, która z podstaw umorzenia postępowania określonych w art. 17 § 1 k.p.k. została zastosowana (w uprzednim stanie prawnym jedynie umorzenie z powodu znikomej społecznej szkodliwości i niepodleganiu sprawcy karze, a także jego niepoczytalności, dawało możliwość wniesienia kasacji).

Zasadniczym argumentem Skarżącego, powtarzanym także w kontekście pozostałych zarzutów, jest fakt, że wykonywanie prawa łaski stanowi prerogatywę Prezydenta RP (art. 144 ust. 3 pkt 18 Konstytucji RP) i jako takie nie podlega kontroli ze strony żadnego innego organu. Za taką kontrolę ze strony Sądu Najwyższego Skarżący uznaje możliwość wniesienia kasacji.

Zwrócić jednak należy uwagę na literalne brzmienie art. 144 ust. 3 Konstytucji RP. Stanowi on wyjątek od zasady określonej w art. 144 ust. 2 Konstytucji, zgodnie z którą „akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem”. Normę określoną w art. 144 ust. 3 Konstytucji RP odczytywać należy więc jako brak obowiązku uzyskania podpisu Prezesa Rady Ministrów (tzw. kontrasygnaty) dla ważności aktów tamże wymienianych, trudno jednak z tego przepisu wywieść normę, jakoby prerogatywy prezydenta RP pozostawały poza wszelką właściwością jakichkolwiek organów Państwa Polskiego.

Zaznaczyć ponadto należy, że problem konstytucyjny wskazywany przez Skarżącego w pkt. 1 *petitum* jest w istocie teoretyczny. Zastosowanie prawa łaski nie jest bowiem, jak zdaje się twierdzić Skarżący, przesłanką umorzenia postępowania. Jak podkreślił Sąd

² Tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 1749 ze zm.

³ Dz. U. poz. 437.

Najwyższy, prawo łaski może być bowiem skutecznie wykonane dopiero po prawomocnym zakończeniu postępowania karnego⁴. W tym momencie nie wchodzi już w grę umorzenie postępowania, bowiem zostało ono zakończone, zaś znaczenie aktu łaski sprowadza się do darowania kary i „puszczenia w niepamięć” czynu sprawcy.

W związku z powyższym, nie jest możliwe zaistnienie okoliczności wskazanych w pkt. 1 *petitum* wniosku, a tym samym nie można podzielić stanowiska, jakoby z tak przedstawionego, jedynie teoretycznego, stanu prawnego wynikała niekonstytucyjność jakiegokolwiek faktycznie obowiązującego przepisu. Wydanie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny w tym zakresie jest zatem zbędne, zaś postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

2. Zarzut dotyczący art. 521 § 1 k.p.k.

Przepis ten stanowi, że Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny oraz Rzecznik Praw Obywatelskich mogą wnieść kasację od każdego prawomocnego orzeczenia sądu kończącego postępowanie, statuuje zatem tzw. „kasację nadzwyczajną”, do której nie ma zastosowania część obostrzeń dotyczących „zwyczajnych” kasacji (art. 523 § 4 pkt 2 k.p.k.). Skarżący dąży do stwierdzenia niekonstytucyjności tego przepisu w zakresie w jakim, zgodnie z jego stanowiskiem, dopuszcza on wniesienie kasacji na niekorzyść, po skorzystaniu przez Prezydenta z prawa łaski, w stosunku do oskarżonego.

Zaznaczyć należy, że nie jest możliwe uwzględnienie przez Sąd Najwyższy kasacji na niekorzyść sprawcy wniesionej już po skorzystaniu przez Prezydenta z prawa łaski, chyba że dotyczy ona czynów nieobjętych aktem łaski. Art. 529 k.p.k. stanowi bowiem że akt łaski nie stoi na przeszkodzie wniesieniu kasacji jedynie na korzyść oskarżonego. *A contrario*, akt łaski stoi na przeszkodzie wniesienia kasacji na niekorzyść, zaś taka kasacja, gdyby została nawet wniesiona, musiałaby zostać pozostawiona bez rozpoznania jako niedopuszczalna⁵. Tym samym także problem przedstawiony w pkt. 2 *petitum* wniosku jest jedynie teoretyczny.

Powyższy pogląd nie jest jednak, jak się zdaje, powszechnie akceptowany w doktrynie. Skarżący sam wskazuje głosy⁶, które opowiadają się za możliwością wniesienia kasacji na niekorzyść sprawcy także po skorzystaniu przez Prezydenta z prawa łaski. Nawet

⁴ Uchwała 7 sędziów z dnia 31 maja 2017 r., sygn. akt I KZP 4/17.

⁵ D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II*, Warszawa 2015 r., s. 468, T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego*, Kraków 2004 r., s. 1307. Zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1996 r., sygn. akt II KKN 4/96. Sąd Najwyższy odniósł się tam co prawda do treści art. 468 d.k.p.k., lecz przesłanka niemożności wniesienia kasacji została w tymże przepisie sformułowana analogicznie, jak obecnie w art. 529 k.p.k. Sposrożeńia Sądu Najwyższego w tamtej sprawie zachowują więc aktualność na gruncie niniejszego problemu.

⁶ Str. 7 wniosku.

jednak, gdyby zaaprobować takie rozumienie art. 529 k.p.k., pamiętać należy, że, jak już wskazano powyżej, skorzystanie przez Prezydenta z prawa łaski nie stanowi sposobu prawomocnego zakończenia postępowania, jest bowiem stosowne na późniejszym etapie. Kasacja określona w art. 521 § 1 k.p.k. nie byłaby zatem skierowana przeciwko prezydenckiemu aktowi łaski, lecz przeciwko poprzedzającemu go prawomocnemu orzeczeniu sądu. Dla rozpoznania takiej kasacji pozostawałyby więc irrelevantne kwestie związane z ewentualną prawidłowością lub nieprawidłowością dokonania aktu łaski. Byłyby one poza zakresem rozpoznania kasacji przez Sąd Najwyższy.

W tym kontekście ewentualne kwestionowanie w kasacji wniesionej na niekorzyść sprawcy prawidłowości dokonania aktu łaski byłoby bezprzedmiotowe. Ponownie zatem problem konstytucyjny wskazany przez skarżącego należy uznać za czysto teoretyczny, zaś postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w tym zakresie winno zostać umorzone z uwagi na zbędność wydania orzeczenia.

3. Zarzut dotyczący art. 529 k.p.k.

Zgodnie z art. 529 k.p.k., wniesieniu i rozpoznaniu kasacji na korzyść oskarżonego nie stoi na przeszkodzie m. in. akt łaski. Skarżący wywodzi z tej normy dopuszczalność wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonego w przypadku zastosowania aktu łaski i dąży do wyeliminowania takiej możliwości ze stanu prawnego.

Jak zauważa jednak także sam Skarżący, taka wykładnia art. 529 k.p.k. jest daleka od powszechnej i bezspornej w doktrynie i orzecznictwie. Jak już wskazano powyżej, zgodnie bowiem z wykładnią literalną tego przepisu, akt łaski nie stoi jedynie na przeszkodzie wniesieniu kasacji na korzyść oskarżonego, *a contrario* w przypadku wydania aktu łaski niedopuszczalne jest wniesienia kasacji na niekorzyść. Obecny stan prawny jest zatem zbieżny z tym, do którego dąży Skarżący⁷.

Skonstatować zatem trzeba, że w omawianym zarzucie Skarżący zgłasza w istocie wątpliwości natury interpretacyjnej. Tymczasem Trybunał Konstytucyjny nie jest odpowiednim organem do rozstrzygania tego typu kwestii⁸. W przypadku powzięcia takich wątpliwości, właściwym trybem byłoby zwrócenie się do Sądu Najwyższego z abstrakcyjnym pytaniem prawnym, którą to kompetencję przyznaje Skarżącemu art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym⁹. W przypadku trzeciego punktu *petitum* zachodzi więc przesłanka umorzenia wskazana w art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o

⁷ Patrz: pkt 2 powyżej i powołana tam literatura oraz orzecznictwo.

⁸ Art. 188 Konstytucji RP, art. 33 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

⁹ T. j. dz. U. z 2016 r., poz. 1254.

organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, tj. niedopuszczalność wydania orzeczenia.

Przypomnieć należy także, jak opisano w pkt. 2 niniejszego stanowiska, że ewentualna kasacja nie byłaby zwrócona przeciwko samemu aktowi łaski, lecz przeciwko prawomocnemu orzeczeniu, którego wydanie dopiero umożliwia skorzystanie przez Prezydenta z prawa łaski. Tym samym bezprzedmiotowe byłoby kwestionowanie w kasacji prawidłowości zastosowania prawa łaski.

4. Konkluzje

Podsumowując, wskazać należy, że zarzuty Skarżącego dotyczą w istocie nie tyle obowiązujących norm prawa, lecz hipotetycznych, teoretycznych konstrukcji prawnych. Trybunał Konstytucyjny tymczasem powołany został do oceny zgodności z Konstytucją przepisów prawa będących w mocy (art. 33 ust. 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym), względnie obowiązujących w przeszłości (art. 59 ust. 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym). W przypadku każdego z zarzutów podniesionych przez Skarżącego zachodzi przesłanka umorzenia postępowania.

Z uwagi na powyższe, wnoszę jak na wstępie.